

การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
ADMINISTRATION OF COMMUNITY RELATIONS BASED ON SANGAHAVATTHU 4
OF BAN CHA-UAT SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

¹ปรางทิพย์ พรหมพลอด Prangthip Phromplot

²พระครูพิจิตรศุกการ PhrakhruPhichitsupakarn ³มะลิวัลย์ โยธารักษ์ Maliwan Yotharak

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Kasama0356@gmail.com

Article Received: March 01, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของสถานศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน พบว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาไม่มีการเสนอความคิดเห็น หรือ สะท้อนถึงปัญหา จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน ทำให้ไม่ได้พัฒนาการดำเนินงานสัมพันธ์ชุมชน การจัดการบริหารได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานของผู้บริหาร ครู ชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อมุ่งเน้นการปรับปรุง แนะนำ ส่งเสริม พัฒนา และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่สถานศึกษากำหนดอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน ซึ่งประกอบกระบวนการการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน คือ (1) การให้บริการชุมชน (2) การประชาสัมพันธ์ (3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น (4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน 2) แนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน 4 องค์ประกอบกับหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ร่วมกันซึ่งประกอบด้วย (1) ทาน การให้ (2) ปิยวาจา พูดจาสุภาพไพเราะ (3) อัตถจริยา ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (4) สมานัตตตา การวางตนให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย และ 3) การนำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้าน

คำสำคัญ: การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน, สังคหวัตถุ 4, โรงเรียน

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the condition of community relations management of Ban Cha-Uat School, 2) study the guidelines for community relations management according to the principles of the 4 social objects of Ban Cha-Uat School, and 3) to present the guidelines for community relations management according to the principles of Four Saṅgahavatthu of Ban Cha-Uat School, under the Office of the Primary Educational Service Area, Nakhon Si Thammarat Area 3. This is a qualitative research with 3 research steps: Step 1: Study the state of community relations management in educational institutions by conducting in-depth interviews with 15 relevant persons. Data were analyzed using content analysis. Step 2: Study the guidelines for community relations management according to the principles of the Four Saṅgahavatthu by conducting in-depth interviews with 5 experts. Data were analyzed using content analysis. Step 3: Present the guidelines for community relations management according to the principles of the Four Saṅgahavatthu by conducting focus group discussions with 7 experts. Data were analyzed using content analysis.

The results showed that: 1) The administration of community relations of Ban Cha-Uat School under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 3 followed by following observations without providing feedback, discussions, or reflections on problems, strengths, or areas for improvement. This limited the administration of community relations. the administration of community requires collaboration among administrators, teachers, community, and relevant personnel, focusing on systematic improvement, guidance, promotion, and development to achieve the institution's goals. The administration of community process comprises were: (1) Community Services, (2) Public Relations, (3) Promoting of Relationship with Community and Other Agencies, and (4) Community Assistances. 2) The guidelines for the administration of community relations based on the Four Saṅgahavatthu were applied together, which consisted of: (1) Dāna (giving, charity), (2) Piyavācā (kindly speech), (3) Atthacariyā (useful conduct, life of service), and (4) Samānattatā (even and equal treatment, equality consisting in impartiality). 3) The presentation of the guidelines for community relations management according to the principles of the Four Saṅgahavatthu of Ban Cha-Uat School, under the Office of the Primary Educational Service Area, Nakhon Si Thammarat Area 3, found that they were appropriate, feasible, and beneficial for the community relations management of Ban Cha-Uat School, under the Office of the Primary Educational Service Area, Nakhon Si Thammarat Area 3.

Keywords: Administration of Community Relations, Four Saṅgahavatthu, School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ให้ความสำคัญของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 ระบุให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ แนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของสังคม (All For Education) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้น โรงเรียนจึงมีสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และขับเคลื่อนสังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ การศึกษาที่จะเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการของทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศจะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมสร้างความสมดุลและความกลมกลืนของการพัฒนาระหว่างด้านต่างๆ ได้ สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันอย่างรวดเร็วนี้ ประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกภาพโลกย่อมได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นในทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวัฒนธรรม (วิภา คนหาญ, 2559) การศึกษาของไทยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับตัวเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนเป็นงานที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันและจะต้องทำตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง ซึ่งจากรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านชะอวด ประจำปี 2564 พบว่า โรงเรียนบ้านชะอวด มีแนวทางการดำเนินงานในด้านการพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการ โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาและการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ยังไม่เป็นไปตามขั้นตอนและไม่ต่อเนื่อง (โรงเรียนบ้านชะอวด, 2564) สอดคล้องกับวาสนา ชูแสง (2557) จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางปะกอก พบว่า การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร ยังมีสภาพการดำเนินงานที่ไม่ราบรื่น ชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมน้อย ขาดการประสานงานที่ดีซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่พัฒนาเท่าที่ควร การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนเป็นงานที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน และจะต้องทำตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง การบริหารโรงเรียนผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่องานสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนควรมีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันให้มากขึ้นด้วยการให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆโดยมีนักเรียนเป็นสื่อกลางของการติดต่อประชาสัมพันธ์ 2 ทาง คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชน

เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ การให้การสนับสนุนและความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง จึงมองไม่เห็นความสำคัญของงานความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่หลักของทางโรงเรียนซึ่งเป็นองค์กรสำคัญที่มีอยู่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุดต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาตลอดจนการสนับสนุนในองค์กรท้องถิ่นในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน (สำเร็จ สุพร, 2549)

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูล สมรรถนะวิชาชีพผู้บริหารจำเป็นจะต้องใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เพื่อช่วยให้การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนดีขึ้นได้ "สังคหวัตถุ 4" ซึ่งเป็นหลักธรรมที่จะก่อให้เกิดการเกื้อกูลต่อกัน ทำให้ผู้คนในสังคมหรือองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน "สังคหวัตถุ 4" แปลว่า ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน หมายถึง การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อที่ทำให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นไว้ได้ และมีผลให้เกิดความปรารถดีต่อกัน ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา โดยแต่ละประการ มีความหมายดังนี้ ทาน หมายถึง การให้การแบ่งปัน หรือการเสียสละ เป็นการให้ที่ไม่หวังผลตอบแทน โดยหมายให้ผู้รับได้พ้นทุกข์ แบ่งออกเป็น 3 อย่าง ได้แก่ 1. อามิสทาน คือ การให้วัตถุ สิ่งของหรือเงินทอง 2. ธรรมทาน คือ การให้ความรู้เป็นวิทยาทาน หรือสอนธรรมะ 3. อภัยทาน คือ การให้อภัย ไม่ถือโทษโกรธเคือง และไม่จองเวร พยาบาทต่อกัน ปิยวาจา หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่น่ายินดี ไพเราะ สุภาพ จริงใจ และพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะ การพูดเป็นดาบสองคมที่ก่อให้เกิดกำลังกาย กำลังใจ หรือบั่นทอนจิตใจก็ได้ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการเขียน หรือการแสดงความคิดเห็นผ่านทางสื่อต่างๆ ซึ่งควรจะใช้หลักเดียวกัน อตถจริยา หมายถึง ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นตามกำลังความสามารถที่ตนมีอยู่ อาจจะด้วยกำลังกาย กำลังความคิด หรือกำลังทรัพย์ โดยทำกิจกรรมต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมไม่ว่าจะเพื่อสถานที่ องค์กร หรือหมู่คณะ สมานัตตตา หมายถึง เป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือวางตัวดีเสมอต้นเสมอปลายกับทุกคน วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่มีอยู่ในสังคม อยู่ในฐานะใดก็วางตัวได้สมกับฐานะนั้นโดยทำได้อย่างเสมอต้นเสมอปลายต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น และร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2566)

โรงเรียนบ้านชะอวด (2564) เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในพื้นที่ เทศบาลตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนนักเรียน 1,267 คน มีผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษารวมทั้งสิ้น 74 คน จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษา ได้มีการดำเนินการจัดกระบวนการทางการศึกษาโดยใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นแกนหลักในรูปแบบต่างๆผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชุมชนมีความผูกพันและต้องการให้โรงเรียนมีการพัฒนาทุกๆ ด้าน การบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชนเป็นบทบาทหนึ่งที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ให้การสนับสนุนในการดำเนินงานของโรงเรียนร่วมอยู่ด้วย แต่หากว่างานบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนนั้นไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองหรือขาดการร่วมมือจากองค์กรต่างๆ ในชุมชนและโรงเรียนจะไม่สามารถอยู่ได้ การสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ปกครองในด้านการให้บริการชุมชน ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนและหน่วยงานอื่นๆ ด้านบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและด้านการประชาสัมพันธ์ งานสัมพันธ์ชุมชนที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะช่วยให้โรงเรียนได้รับการไว้วางใจจากผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนและยังให้ความร่วมมือแก่สถานศึกษาด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้ โรงเรียนบ้านชะอวดในอดีตไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชนทำให้บางครั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนอย่างเต็มที่ โรงเรียนขาดการสนับสนุน

หรือช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษามีความเกี่ยวข้อง เป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและยกระดับงานสัมพันธ์ชุมชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การพัฒนางานสัมพันธ์ชุมชนจะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ นักเรียนได้รับการดูแลจากชุมชนมากยิ่งขึ้น ในปัจจุบันครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดการให้ความสำคัญ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินงานสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นไปตามรูปแบบได้อย่างเป็นระบบ และยังไม่มีความชัดเจนว่าภาพรวมของความสัมพันธระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นอย่างไร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาและหาแนวทางเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนางานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทั้งในด้านการจัดการศึกษารวมถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ และเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เป็นแนวทางให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนส่งเสริมความเข้มแข็งร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของโรงเรียนกับชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด มี 2 ขั้นตอน คือ

- 1) ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวดและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหา ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา พร้อมทั้งหาคุณภาพเครื่องมือ โดยวิเคราะห์หาค่า IOC คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 แล้วนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน ดำเนินการนำรายละเอียดจากการสัมภาษณ์มารวบรวมเรียบเรียงปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายงานสัมพันธ์ชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การให้บริการชุมชน

2) การประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน เพื่อจัดทำร่างแนวทาง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ตรวจร่างแนวทางด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะวอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบประเมินการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การให้บริการชุมชน 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โดยประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา พูดจาไพเราะ เกิดมิตร 3) อัถถจริยา การเสียสละ ช่วยเหลือสังคม 4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบการสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะวอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า

1.1 การให้บริการชุมชน ผู้บริหารจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน โดยมีเจตคติที่ดีในการเข้าใจชุมชน และเข้าถึงชุมชน แต่ยังมีอุปสรรค เช่น ช่องทางการสื่อสารอาจไม่เหมาะสมกับทุกคน ประกอบกับเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูมีภาระงานมากและมีเวลาจำกัดทำให้มีเวลาไม่ตรงกัน จึงควรตระหนักถึงศักยภาพขององค์กรของตนเอง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้กำลังความรู้ กำลังกาย กำลังใจ เพื่อให้บริการชุมชนในทุกด้าน มีการประชุมวางแผนและกำหนดเป้าหมายร่วมกันกับชุมชน

1.2 การประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แบ่งฝ่ายงานออกเป็น 6 ฝ่าย มีการมอบหมายฝ่ายศูนย์โฮมและเทคโนโลยีรับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์ต่อชุมชนเป็นหลัก แต่ยังมีปัญหาเรื่องนักเรียนจากต่างพื้นที่ต่างชุมชนในบางพื้นที่หรือหลายครอบครัวที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ทำให้ผลการรับข้อมูล ขาดสารจากช่องทางออนไลน์ของโรงเรียน

1.3 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ผู้บริหารและบุคลากรครูให้ความสำคัญโดยมีการเข้าร่วมงานต่างๆ ของชุมชนและหน่วยงานอื่น และการเข้าร่วมงานของนักเรียนในโรงเรียนตามกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชน และหน่วยงานอื่นจัดขึ้นซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ปัญหาหลักที่พบคือครูผู้รับผิดชอบในการประสานงานมีภาระงานสอนเยอะ ช่องทางในการประสานงานมีน้อย ครูไม่มีเวลาในการเดินทางไปประสานงานกับหน่วยงาน ชุมชนโดยตรง หน่วยงานอื่นเข้ามาประสานงานกับผู้บริหารเป็นหลัก ทำให้ครูผู้รับผิดชอบรู้ข้อมูลช้าทำให้การดำเนินงานมีความล่าช้า

1.4 การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ผู้บริหารให้ความสำคัญโดยให้ชุมชนได้มีบทบาทให้การเข้าร่วมงานโรงเรียนและการมาให้ความรู้แก่นักเรียนของผู้นำชุมชนและบุคคลในชุมชน และทรัพยากรด้านต่างๆซึ่งได้รับการสนับสนุนจากชุมชน อย่างไรก็ตาม การเข้ามาสนับสนุนของชุมชนมีแค่จำกัดเพียงบางกลุ่มไม่สามารถขยายไปยังชุมชนขนาดใหญ่ซึ่งขัดแย้งกับจำนวนนักเรียน และการดำเนินการไม่เป็นไปตามปฏิทินเนื่องจากเวลาในการดำเนินงานของครูผู้รับผิดชอบกับชุมชนไม่ตรงกัน

2. การศึกษาแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาสภาพและการศึกษาเอกสารในการดำเนินงานมาเขียนร่างแนวทางการดำเนินงานและได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่อง การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 5 คน เพื่อดำเนินการในการร่างแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) การให้บริการชุมชน 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โดยประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2) ปิยวาจา การเจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน ก่อเกิดมิตร 3) อตถจริยา การเสียสละ การประพฤติตนและทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น 4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย

3. การนำเสนอแนวการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยจัดการสนทนากลุ่มด้วยรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Meet ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของแนวทาง แนวทางการดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่ามี ความเหมาะสม มีความเป็นไป ได้ และมีความเป็นประโยชน์ในการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า 1) การให้บริการชุมชน ปัญหาและความต้องการ มีการประชุมวางแผน วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ วางแผนร่วมกัน เพื่อนำข้อสรุปมาดำเนินการการให้บริการชุมชน 2) การประชาสัมพันธ์ มีการประชุมวางแผนการประชาสัมพันธ์ โดยจัดทำโครงการ แต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ ร่วมกันวางแผนกิจกรรม/โครงการ ดำเนินการตามแผนการประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น มีการประชุมวางแผน อภิปรายสภาพปัญหา ร่วมกัน จากนั้นจัดทำแผนการดำเนินงาน และกำหนดปฏิทินการดำเนินงานให้ตรงกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน มีการวางแผนเพื่อเตรียมการประชุม ก่อนการรับการสนับสนุนจากชุมชน เพื่อกำหนดและหารือร่วมกันเกี่ยวกับทรัพยากรที่ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา โดยให้ผู้บริหาร ครู ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการร่วมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนและประชุมวางแผนและสรุปผลร่วมกัน ทำให้การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนในสถานศึกษาดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของนาวัน แกละสมุทร (2562) ที่พบว่า การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาครอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ การมีส่วนร่วม การสร้างภาคีเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ และการบริการชุมชน สอดคล้องกับการวิจัยของปัญญา วงคุณทรัพย์ (2559) ที่พบว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนวัดวังเปิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาแนวทางทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 4 ด้าน ประกอบด้วย การให้บริการชุมชน การประชาสัมพันธ์ การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น และการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีหลักธรรมในการบริหารงานให้เป็นไปได้อย่างบรรลุผลตามเป้าหมายของสถานศึกษา คือหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา พูดจาไพเราะเกิดมิตร 3) อัตถจริยา การเสียสละช่วยเหลือสังคม 4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการแนะนำช่วยเหลือยึดเหนี่ยวน้ำใจกันโดยกระบวนการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนแบบสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นการปฏิบัติจริงในสภาพที่เป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูประกาศธรรมาภิรักษ์ (2561) ที่พบว่าแนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานตามหลักทาน ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากร โดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่างๆ อย่างพึงพอใจ 2) ด้านการบริหารงานตามหลักปิยวาจา ควรใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ให้กำลังใจ ไม่ใช้คำพูดส่อเสียด หรือคำกล่าวที่เพ้อเจ้อ 3) ด้านการบริหารงานตามหลักอัตถจริยา ควรบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอตามโอกาสสมควร 4) ด้านการบริหารงานตามหลักสมานัตตตา ควรมีการกำหนดกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับบุญธิดา แก้วทอง (2564) ที่พบว่าแนวทางในการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้ 1) ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารควรให้ความไว้วางใจในการมอบหมายงาน ควรมีการสื่อสารด้วยวาจาที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการรับรู้ รับทราบและปฏิบัติตรงกัน 2) ด้านการรู้เท่าทันตนเอง ผู้บริหารควรจัดให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนครู และบุคลากรให้นำจุดเด่นของตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพ 3) ด้านการยอมรับตนเอง ผู้บริหารควรยอมรับข้อผิดพลาดที่เกิดจากตนเองและแสดงความรับผิดชอบเมื่อเกิดข้อผิดพลาด 4) ด้านการภูมิใจ ผู้บริหารควรให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ควรรู้จักการพูดเชิงบวก เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงานควรช่วยเหลือครูและบุคลากรในการจัดให้มีสวัสดิการอย่างเหมาะสม (5) ด้านการเปิดเผยตนเอง ผู้บริหารควรเป็นกันเองในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม เพื่อมิให้เกิดความคับข้องในการทำงาน ควรรู้จักการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่อครูและบุคลากรด้วยความเป็นกัลยาณมิตร (6) ด้านความไว้วางใจ ผู้บริหารควรให้ความไว้วางใจในการมอบหมายงานตามศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียนด้วยปริมาณงานที่เหมาะสม (7) ด้านการจัดการความขัดแย้ง ผู้บริหารควรรับฟังทุกฝ่ายอย่างเข้าใจและเป็นกลาง

3. ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ทุกองค์ประกอบ ซึ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงหลักการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนที่ถูกต้องมีคุณธรรมเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนที่มีหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหาร ซึ่งจะต้องดำเนินงานสัมพันธ์ชุมชนตามกระบวนการที่กำหนดไว้ โดยผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ทักษะต่างๆ ในการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนต้องสนับสนุน สำนวญความพร้อมและความต้องการ แนะนำ พร้อมทั้งจัดสายงานเพื่อปฏิบัติงานสัมพันธ์ชุมชนแล้วนำมาข้อมูลสรุปผลและประเมินผล ร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนครั้งต่อไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่

สถานศึกษากำหนด ทำให้สถานศึกษามีขั้นตอนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สอดคล้องกับการวิจัยของจริยพร แต่งชุด (2564) ที่พบว่า แนวทางการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่าย 7 ได้แก่ 1) ด้านการให้บริการชุมชน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูแบ่งปันกำลังทรัพย์ กำลังความรู้ กำลังกาย กำลังใจ เพื่อให้บริการชุมชนในทุกด้าน มีการลงพื้นที่พบปะกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารต้องสร้างองค์ความรู้เบื้องต้นด้านการสื่อสารให้กับผู้ปกครอง ชี้แนะให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในกิจกรรมที่จัดขึ้น มีการประชาสัมพันธ์สองทาง ร่วมให้ข้อมูลและรับฟัง 3) ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ผู้บริหารจะต้องให้แนวปฏิบัติกับครูในการทำงานร่วมกับชุมชน และควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมกิจกรรมกับศูนย์การศึกษาพิเศษผ่านกิจกรรมต่างๆ โดยการสร้างเครือข่ายในการดำเนินงาน 4) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน ร่วมวางแผน ปรับปรุงการดำเนินงานกับชุมชน ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานในกิจกรรมที่ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อความโปร่งใสและให้สาธารณชนได้รับทราบ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 สามารถสรุปองค์ประกอบได้ 4 ด้าน คือ 1) การให้บริการชุมชน 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น และ 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ คือ หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน คือ การให้ 2) ปิยวาจา คือ พูดจาไพเราะ เกิดมิตร 3) อัตถจริยา คือ การเสียสละ ช่วยเหลือสังคม 4) สมานัตตตา คือ วางตนเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย โดยการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ดังนี้

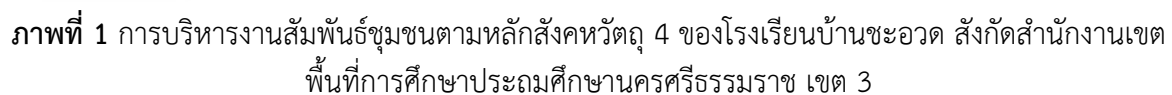
1. การให้บริการชุมชน มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดปฏิทินในการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงบริบทและความต้องการของชุมชน โดยไม่หวังผลตอบแทน (ทาน) 2) เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชน นำเสนอความคิดเห็นการออกแบบและปรับปรุงการดำเนินงาน ให้บริการ สื่อสาร ให้คำแนะนำปรึกษา ด้วยวาจาไพเราะในการพูดคุยด้วยเหตุและผล (ปิยวาจา) 3) มอบหมายตามความถนัดของฝ่ายงานและบุคคลที่มีความเต็มใจเป็นผู้รับผิดชอบโครงการดังกล่าว พร้อมทั้งจัดพื้นที่ให้ความรู้เกี่ยวกับงานสัมพันธ์ชุมชนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ออกแบบปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจนก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน (อัตถจริยา) 4) มอบหมายผู้รับผิดชอบในการติดตามและประเมินผล รายงานผลและสรุปผลการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางการดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษาและร่วมแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (สมานัตตตา)

2. การประชาสัมพันธ์ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) สถานศึกษาดำเนินการโดยประชุมครูบุคลากรที่เกี่ยวข้อง แต่งตั้งคณะกรรมการตามคำสั่งให้มีผู้รับผิดชอบชัดเจน ประชุมวางแผนงานอย่างชัดเจน และมีข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและชุมชนให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (ทาน) 2) สถานศึกษาสนับสนุนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรผู้รับผิดชอบได้อบรมเกี่ยวกับงานประชาสัมพันธ์เพื่อให้มีบุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ภาษาในการประสานงานอย่างเหมาะสมไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร (ปิยวาจา) 3) นำเสนอ

ข่าวสาร และกิจกรรมในโรงเรียนทุกสัปดาห์ไปใช้ในการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนในช่องทางที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ นอกจากเป็นประโยชน์แก่นักเรียนและชุมชนแล้ว หน่วยงานอื่นสามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้ได้ (อรรถจริยา) 4) กำหนดแนวปฏิบัติในการติดตามประเมินผลการประชาสัมพันธ์ โดยนำผลการสรุปมาวิเคราะห์ ทั้งที่ปฏิบัติได้ดีถูกต้องและที่ต้องพัฒนาปรับปรุง เพื่อหาแนวทางการดำเนินการให้สำเร็จและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงาน มีวิธีการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างไร เพื่อให้เกิดปัญหาน้อยที่สุด ตามเป้าหมายของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเป็นไป (สมานัตตดา)

3. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) สถานศึกษาดำเนินการวางแผนประชุม ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นเพื่อดำเนินการร่วมกันสนับสนุนทางด้านการเรียนรู้และทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและโรงเรียน (ทาน) 2) สร้างแผนงานหรือโครงการร่วมเมื่อได้ข้อสรุปจากการประชุมร่วมกัน ระบุเป้าหมาย กำหนดเวลา และทรัพยากรที่ต้องการให้ชัดเจน การดำเนินงานตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกับหน่วยงานอื่น ไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน (อรรถจริยา) 3) สถานศึกษาและหน่วยงานอื่นร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและชุมชนตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกัน ผู้รับผิดชอบประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ชุมชน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นมิตรมีความเป็นกัลยาณมิตร รู้จักกาลเทศะในการพูด (ปิยวาจา) 4) มอบหมายผู้รับผิดชอบและกำหนดแนวปฏิบัติในการติดตามประเมินผล และประเมินผลการดำเนินงานของโครงการที่ทำร่วมกัน เพื่อวัดผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับ รวมถึงจุดที่ต้องปรับปรุง นำสภาพปัญหามาอภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและร่วมกันปรับปรุงหาแนวทางดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายด้วยความเที่ยงตรงและโปร่งใส เป็นกลางรู้จักยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ และอ่อนตัวตามเหตุการณ์นั้น ๆ ไม่ตึงเกินไปหรือไม่หย่อนเกินไป (สมานัตตดา)

4. การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) สถานศึกษาดำเนินการวางแผนโดยการประชุมผู้รับผิดชอบและบุคคลที่เกี่ยวข้องสำรวจทรัพยากรที่โรงเรียนต้องการและประเมินทรัพยากรในชุมชน สำรวจว่าชุมชนมีทรัพยากรใดที่สามารถแบ่งปันหรือร่วมสนับสนุนได้ เพื่อกำหนดนโยบายแนวปฏิบัติ วางแผนการดำเนินการสนับสนุนจากชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและเกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด (อรรถจริยา) และ 2) ดำเนินการเป็นไปตามปฏิทินและแผนการดำเนินงาน จัดให้มีพื้นที่หรือช่องทางในการประสานข้อมูลข่าวสารจากชุมชนมายังทางโรงเรียนหรือจากครูบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในช่องทางที่หลากหลาย เพื่อดำเนินงานและใช้ทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน (ทาน) 3) จัดทำข้อตกลงการใช้ทรัพยากรเพื่อให้ชัดเจนในเงื่อนไขและวิธีการใช้ รวมถึงความรับผิดชอบในการดูแล จัดพื้นที่ให้ผู้รับผิดชอบได้อธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติต่างๆ กำหนดกรอบเวลาหรือกำหนดปฏิทินในการดำเนินการรับการสนับสนุนจากชุมชน ให้เวลาตรงกับกับผู้รับผิดชอบเพื่อการประสานข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน การสื่อสารระหว่างผู้รับผิดชอบกับชุมชนให้สื่อสารกันด้วยกัลยาณมิตรใช้คำพูดที่ไพเราะและพฤติกรรมที่เหมาะสม (ปิยวาจา) 4) มอบหมายผู้รับผิดชอบและกำหนดแนวปฏิบัติในการติดตามประเมินผล โดยนำผลการสรุปมาวิเคราะห์ อภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะการดำเนินงานทั้งที่ปฏิบัติได้ดีถูกต้องและที่ต้องพัฒนาปรับปรุง หาแนวทางการดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน นำเสนอผลการดำเนินงานในที่ประชุมโดยการสะท้อนผลรายงานความก้าวหน้าด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน (สมานัตตดา) สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยดังในภาพที่ 1

218

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2566). สังกหัตถ์ 4 ธรรมแห่งการเกื้อกูลกันและกัน. แหล่งที่มา http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=5921&filename=i. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2566.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก.
- จริยพร แต่งชุด. (2564). แนวทางการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ 4 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่าย 7. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นาวัน แกละสมุทร. (2562). การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญธิดา แก้วทอง. (2564). แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหัตถ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงตาล จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปัญญา วงคุณทรัพย์. (2559). การสร้างสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนวัดวังเป็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระครูประภัสร์ธรรมาภิรักษ์ จันเขียด. (2561). การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหัตถ์ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนบ้านชะอวด. (2564). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปี 2564. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนบ้านชะอวด.
- วาสนา ชูแสง. (2557). การดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตราชบุรีบูรณะกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วิภา คนหาญ. (2559). การพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนบ้านเหล่าหมี่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). รายงานการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำเร็จ สุพร. (2549). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนางานความสัมพันธ์กับชุมชนโรงเรียนบ้านสงเปือย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.